

**Кравченко А. С.,**  
*здобувачка вищої освіти СВО бакалавра спеціальності*  
*081 Право історичного факультету Житомирського*  
*державного університету імені Івана Франка*

**Науковий керівник: Кобернюк В. М.,**  
*кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри*  
*права та публічного управління Житомирського*  
*державного університету імені Івана Франка*

## **УМОВИ УКЛАДЕННЯ ШЛЮБНИХ ВІДНОСИН ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ**

Законодавством України передбачені певні умови укладення шлюбу, дотримуючись яких зареєстрований шлюб буде вважатися дійсним та не фіктивним.

На даний час сімейно-правова наука під умовами укладення шлюбу розуміє такі обставини, наявність яких є необхідною для надання шлюбу правової чинності [2, с. 101].

Аналізуючи сімейно-правову літературу, можна дійти висновку, що вагома кількість авторів схвалює та використовує поділ умов укладення шлюбу на позитивні та негативні. Позитивними прийнято вважати умови, дотримання яких є обов'язковим для укладення юридично чинного шлюбу. Під негативними умовами нерідко розуміють певні перешкоди, що заважають дійсності шлюбних відносин.

Проте існують й інші думки щодо поділу умов укладення шлюбу. Дмитро Іванович Мейер вважав, що такі умови необхідно поділити на ті, що тягнуть за собою визнання шлюбу недійсним, й ті, які не мають такої жорстокої санкції. Юрій Семенович Червоний притримується думки, що існують умови і перешкоди. Він виокремлює перешкоди, як самостійне явище, що не входить в зміст умов [4, с. 49].

Сімейний кодекс України має фіксовану кількість умов для укладення шлюбних стосунків. Серед них: досягнення шлюбного віку та добровільність шлюбу.

Норма щодо досягнення особами, які планують зареєструвати шлюб, шлюбного віку закріплена у статті 23 Сімейного кодексу України і трактується наступним чином: «Право на шлюб мають особи, які досягли шлюбного віку». Згідно до статті 22 Сімейного кодексу України шлюбний вік для чоловіків та жінок встановлюється у вісімнадцять років. Маючи намір укласти шлюб, майбутнім чоловікові та дружині має виповнитись вісімнадцять років саме в той день, коли буде відбуватися реєстрація шлюбу, а не в день подання заяви до органів державної реєстрації актів цивільного стану.

Сімейний кодекс України не фіксує обмежень щодо максимального віку для реєстрації шлюбу. Різниця у віці між особами, які планують зареєструвати свої відносини, також не має ніякого значення.

Українським законодавством передбачена також можливість вступити в законний шлюб з шістнадцяти років. Це прописано в частині 2 статті 23 Сімейного кодексу України: за заявою особи, яка досягла шістнадцяти років, за рішенням суду їй може бути надано право на шлюб, якщо буде встановлено, що це відповідає її інтересам. Така заява буде розглянута судом в порядку окремого провадження [1].

Наступною умовою дійсного шлюбу є його добровільність. Аналізуючи відповідну норму Сімейного кодексу можна дійти висновку, що юридично чинним буде той шлюб, який в основі має вільну згоду обох з подружжя. Порушуючи цей принцип, примушуючи чоловіка чи жінку до шлюбних стосунків, результатом буде визнання такого шлюбу недійсним. Така ситуація із примушуванням була досить поширеною раніше, коли голос дівчини майже не враховувався і її долю вирішували батьки чи сам майбутній чоловік. Досі можна зустріти примушування, але тепер таких випадків стало набагато менше.

Немає різниці з чиєї сторони вчиняється примус. Це можуть бути один із подружжя по відношенню до іншого, батьки, родичі нареченого чи нареченої. Головним є саме наявність такого примусу. Також ролі не грає мета і вид такого примушування. На особу можуть тиснути психологічно, фізично з метою збагачення чи помсти.

Одночасно законодавством передбачено те, що зареєструвавши шлюб із особою, що не могла керувати своїми діями і усвідомлювати їх, будуть мати місце наслідки, передбачені в статтею 38 Сімейного кодексу України, а саме визнання шлюбу недійсним.

Ці дві умови (досягнення шлюбного віку та добровільність шлюбу), передбачені не лише українським сімейним законодавством. Вони також знайшли своє закріплення в законах більшості прогресивних держав.

Статті 25 та 26 Сімейного кодексу своїм змістом відображають перешкоди для укладення шлюбу. Перешкодами для укладення шлюбу вважаються обставини, наявність яких унеможливує державну реєстрацію шлюбу і робить її неправомірною [3, с. 76].

Стаття 25 передбачає принцип одношлюбності в Україні. Це означає, що перебування хоча б одного із подружжя в інших (вже зареєстрованих) шлюбних відносинах унеможливує правомірність та дійсність шлюбу. Це є відображенням вже згадувано принципу моногамії. Такий принцип історично був властивий шлюбно-сімейній поведінці українців та знайшов своє закріплення в існуючому та чинному кодексі.

В 26 статті наведений перелік осіб, які не можуть між собою одружуватись. Забороняється реєстрація шлюбів між: родичами прямої лінії споріднення; рідними (повнорідними і неповнорідними) братами і сестрами; двоюрідними братами і сестрами; рідними тіткою, дядьком і племінником, племінницею; усиновлювачем і усиновленим; між дітьми, що були усиновлені усиновлювачем. Цією ж статтею передбачено, що повнорідними є брати і сестри, які мають спільних батьків, а неповнорідними такі, у яких лише батько спільний чи лише спільна мати. Також визначено, що між усиновлювачем та усиновленим може бути зареєстрованим шлюб після скасування усиновлення.

Визнання особи недієздатною також унеможливує реєстрацію шлюбу. Така норма наявна в частині 3 статті 39 Сімейного кодексу України. Визначення недієздатної фізичної особи міститься в частині 1 статті 39 Цивільного кодексу України, а саме - фізична особа може бути визнана судом недієздатною, якщо вона

внаслідок хронічного, стійкого психічного розладу не здатна усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними. Це означає, що особа не може усвідомлено, добровільно та без примусу надати згоду на укладення шлюбних відносин, що прямо порушує одну з умов укладення шлюбу.

І останньою із перешкод є тяжка хвороба або хвороба, небезпечна для другого з подружжя і (або) їхніх нащадків. Якщо особа знала або могла знати про наявність у себе тяжкої хвороби, яка може нанести шкоду другому з подружжя та (чи) їх нащадкам, і не повідомила про це до реєстрації шлюбу, то результатом буде відповідальність у вигляді визнання шлюбу недійсним [4, с. 80].

Можна зробити висновок, що задля реєстрації шлюбу подружжю необхідно дотримуватися вичерпного переліку умов. Серед них: досягнення шлюбного віку, добровільність, одношлюбність, наявність дієздатності та відсутність намірів укласти шлюб між особами, передбаченими 26-ю статтею Сімейного кодексу України. Недодержання хоча б однієї з вищевказаних умов веде до відповідальності, яка виражається в недійсності шлюбу.

### **Список використаних джерел:**

1. Цивільний процесуальний кодекс України. Закон України (від 18.03.2004 № 1618-IV) . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
2. Сімейне право: підручник за заг. ред. В. А. Кройтора та В. Ю. Євко; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2016. 512 с.
3. Сімейне право України: навчальний посібник кол. авторів; за ред. Т.В. Курило. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. 316 с.
4. Сімейне право України : підручник за ред. С.Б. Булеци, В.Г. Фазикоша. К.: Знання, 2015. 375 с.